

דַּרְשֵׁתִי קַרְבָּתְךָ

על פי שיעורו של הרב איתן כהן שליט"א • השיעור נמסר בבית הכנסת פרי מגדים, צפת ת"ו • במוצ"ש פרשת תרומה, תשפ"ד

חייב להכניס את הלב בפנים

"ויקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו ליבו, תיקחו את תרומתי". מה אכפת לבורא עולם אם אני נותן את זה מהלב או לא נותן מהלב? פה רוצים עכשיו ב"פרי מגדים" לבנות קומה שנייה, בית כנסת. אחד אומר: "רב אריה, אני מוכן לתרום, אבל לא מהלב". אתה לוקח או לא לוקח? בטח לוקח.

בונים בית כנסת, אכפת לי עכשיו מהלב או לא מהלב? מה זה מעניין אותי, אני עכשיו רוצה לבנות משכן. מה התורה מעידה? לא, "אשר ידבנו ליבו", אני רוצה את הלב. בלי לב, אל תתרום. וגם "ויקחו לי", מה דורשים חז"ל? "לי" – לשמי, שזה יהיה לשמה. למה צריך שיהיה לשמה? חז"ל באו פה לגעת לנו ביסוד גדול בשביל החיים שלנו.

בשביל לבנות מקום שהשכינה תשרה בתוכו, חייב להכניס את הלב בפנים. בלי שכן אדם יכניס את הלב שלו בתוך המעשים שלו, משכן לא יבנה. יבנה בית כנסת, נכון. יבנה איזה מקום של אירועים, בסדר, משכן שהשכינה תשרה בתוכו – לא יהיה, לא יהיה. חייב שיהיה את הלב. בלי לב, לא יעזור.

ולכן כותב המהר"ל, שהעשרה ניסים נעשו בבית המקדש באופן שוטף. למה? מה מיוחד בבית המקדש שיש שם ניסים ונפלאות? בגלל שבית המקדש, הכל נעשה לשם שמיים. מקום שנעשה לשם שמיים, הוא מקום מיוחד ששמה השכינה שורה.

סיפור של לב ויראת שמים

סיפר איזה בחור אחד, לבחור הזה קראו לו יעקב אשכנזי, הוא היה בחור עילוי גדול מאוד. לימים הציעו לו שידוך והוא נפגש עם בתו של בעל שו"ת "שער אפרים" (רבי אפרים הכהן מווילנא. נפטר י"ג סיוון תל"ח). קראו לבתו נחמה. והתחתנו, ברוך השם.

הם התחתנו וגרו בוויילנא. ווילנא הייתה עיר של חכמים וסופרים, הייתה עיר גדולה מאוד של אלוקים. אף על פי כן, יעקב הזה היה נחשב לבחור עילוי גדול, אברך ממש משכמו ומעלה. השם ירחם, נגזרה הגזרה והתחילו הגזרות של ת"ח ות"ט. רק לקרוא את הגזרות – זה צמרמורת. מפחיד מאוד רק לקרוא איזה גזרות נוראיות עם ישראל עבר.

בעל "שער אפרים", אמרו לו האנשים שהקוזקים מגיעים לוויילנא, תברח מיד. הוא רץ מיד לבת שלו, אמר לה: "לכי תקראי לבעלך, אנחנו בורחים עכשיו מהעיר". היא רצה לבית המדרש ולא מצאה אותו. רצה לבית מדרש אחר, גם לא מצאה אותו. חזרה לאבא שלה ואמרה לו: "אבא, לא מצאתי את בעלי". אמר לה: "אינן מה לעשות, חייבים לברוח". לקח אותה ונסעו, ברחו מהעיר.

רבע שעה לאחר מכן נסגרה כל ווילנא. הקוזקים כבשו את כל הדרכים המובילות לוויילנא וחסמו את המקום. לא הייתה אפשרות למי שיצא וייכנס. מי שהספיק לברוח – הציל את החיים שלו, ומי שלא – השם ירחם. אספו את כל האנשים לתוך איזה כיכר עיר גדולה. סיפרו האנשים שברחו והיו ביערות, שהם עלו על העצים ומהעצים למעלה הם מסתכלים מה עושים הקוזקים למטה.

הם רואים קוזק אחד גדול ענק עם חרב ענקית, ואנשים עוברים בשביל אחד אחד, והוא עם החרב מוריד להם את הראש. הם מספרים: "ראינו גם את האברך הזה יעקב בשורה שם". בא הקוזק, נתן לו מכה, הפיל אותו, נפל על הרצפה וגמרנו. הם ראו את זה, ואחר כך ברחו משם והתבלבלו בדרכים. חודש לאחר מכן נפגשו עם בעל "שער אפרים". אמרו לו: "אנחנו ראינו איך החתן שלך נהרג. אנחנו עדים, היינו שם על העצים וראינו בדיוק איך הוא נהרג".

אחרי שישבו שבעה, הלכו לרב העשיל (רבי אברהם יהושע העשיל מקראקא, היה רבו של הש"ך. נפטר כ' תשרי תכ"ד), וביקשו ממנו להתיר את העגונה. הרב העשיל קרא לעדים: "מה ראיתם?". סיפרו לו: "היינו באותו מקום וראינו איך הוא לוקח את החרב, נותן לו מכה והוא נופל כמו

כל החללים שהיו שם". הרב העשיל ישב עם כל בית הדין והתירו את העגונה להינשא.

אחרי שהתירו אותה, אז הבעל "שער אפרים" אומר לבת שלו: "יש לנו עכשיו חתן אחר, יש לי הצעה מאוד מאוד טובה". אומרת לו: "אבא, ליבי לא נותן לי להתחתן". הוא אומר: "למה? הרי הרב פסק שמתר!". היא אומרת לו: "גם אחרי שהרב פסק, בלב שלי לא מסתדר לי משהו. אבא, בוא נחכה עם זה שנתיים. נחכה שנתיים, אולי קצת אני ארגע ואז יהיה יותר טוב".

חצי שנה עברה, והנה 'בא הרוג ברגליו' (על פי ב"ק עד:)! נורא, היה פחד, איך הוא הגיע ברגליו? דבר ראשון הרב העשיל קרא לו וחקר אותו מה היה. סיפר לו: "הרב, אני אגיד לך מה היה בדיוק. אני הייתי כמו כל האנשים, הלכנו בדרך ולכולם הורידו את הראש. כשאני הגעתי לשם, פתאום הקוזק הזה אומר לי: 'אתה צעיר לימים, חבל עליך'. הוא הפך את החרב לצד השני ונתן לי מכה עם גב החרב".

"אני מהפחד הגוף שלי כבר השתק, אז נפלתי על הרצפה ולא היה לי כוח לברוח. רק אחרי כמה דקות היה לי פתאום אומץ, התחזקתי וקמתי וברחתי. חצי שנה הייתי ביערות, אכלתי עשבים ופטריות, מה שמצאתי אכלתי כדי לחיות. וברוך השם הנה הגעתי בשלום". כך הוא סיפר. הרב העשיל קיבל על עצמו שמהסיפור הזה הוא כבר לא מתיר עגונות יותר.

הוא אמר: "חס ושלום, אם לא היה לה יראת שמיים לאותה בת והיא לא הייתה שומעת ללב שלה והייתה מתחנתת – וואי, איזה אסון זה היה יכול להיות". ובעל "שער אפרים" כל כך הודה לבת שלו: "אני מודה לך ששמעת ללב שלך, תודה רבה שהצלת את המשפחה שלנו". ברוך השם אחרי שנה נולד לזוג הזה, יעקב ונחמה, בן. קראו לו צבי הירש. מי זה הצדיק הזה? החכם צבי! והנכד זה היעב"ץ, רבי יעקב בן צבי.

כל המשפחה הגדולה הזאת נולדה רק מהלב של אמא. יראת השמיים של אמא, זה מה שהחזיק את כל המשפחה. חס ושלום אם לא הייתה לה יראת שמיים, כל המשפחה הייתה הולכת לאיבוד.

איך נולד היעב"ץ?

כדרך אגב אני אספר לכם איך נולד היעב"ץ. זה כדאי שתדעו. החכם צבי היה בגיל שמונים. יום אחד הגיעה אליו בחורה בת שמונה עשרה ואמרה: "כבוד הרב, אני צריכה שהרב יברך אותי שאמצא חתן טוב".

הוא אמר לה: "למה לחפש חתן? אני פה". היא אמרה לו: "מה, איך זה מסתדר? אני בת שמונה עשרה ואתה בן שמונים!". אמר לה: "אני בן אדם טוב, עם מידות טובות, מה את צריכה יותר מזה?". שאלה אותה: "כבוד הרב, יהיו לנו ילדים?". אמר לה: "כן, יהיו ילדים". והתחתנו. חכם צבי מתחתן בן שמונים, מי לא יגיע לחתונה, כל גדולי העולם הגיעו לחתונה. הייתה שם שמחה גדולה, גם שבע ברכות.

אחרי שנה נולד ילד. הגיע זמן הברית והאמא לא רוצה להביא את התינוק. מה קרה? אמרה: "כל עוד החכם צבי לא נשבע בשבועה חמורה ובתקיעת כף שהוא יהיה בחתונה של הילד הזה – אין ברית". הוא חשב וחשב, ובסוף נתן תקיעת כף: "אני אהיה בחתונה של התינוק הזה". הוא היה אז בן שמונים ואחת. עשו ברית וקראו שמו בישראל יעקב, על שם הסבא יעקב אשכנזי.

עברו שש עשרה שנים והחכם צבי נפל למשכב. המצב הידרדר עד שהגיעו חברים קדישא. פתאום אשתו נכנסה ואמרה לו: "חכם צבי, אתה נשבעת בשבועה חמורה שתהיה בחתונה! קום!". ובאמת, קם הבן אדם כאילו לא קרה כלום, והכל היה בסדר. כשיעקב היה בגיל עשרים הוא התחתן, וכולם הגיעו לחתונה. ביום האחרון של השבע ברכות החכם צבי נפל למשכב ושלושה ימים לאחר מכן נפטר.

לפני שנפטר אמר: "אשתי הייתה צריכה להשביע אותי שאהיה בחתונה של הנכד, לא של הבן...". זה היה היעב"ץ. וכל זה מאיפה נולד? מ"אשר ידבנו ליבו". הלב של הבן אדם.

כמה חשוב להתחבר למה שלומדים

היה עוד צדיק אחד, רבי חיים קרויזר. הוא היה בקיא בכל הש"ס עם האותיות. הגאון מטשיבין אמר לו: "אני רוצה שכל מקום שתגיע, תגיד את הגמרא עם המקור והדף, ותגיד את לשון הגמרא כדי שאנשים ישמעו את הלשון של הגמרא".

ורבי חיים קרויזר היה אומר: "...אני שמת לי לב, גמרות שהתחברתי אליהן בלב שלי ואהבתי אותן – גם הילדים שלי מאוד התחברו אליהן. אבל גמרות שלמדתי רק כי צריך ללמוד, בלי חיבור מהלב – ראיתי שגם לילדים שלי קשה ללמוד אותן". אז הוא אמר: "אשר ידבנו ליבו" זה נצח. מה שאתה עושה בלב, זה משריש הלאה לכל הזמן. לכן התורה מצווה אותנו לעשות את הדברים עם הלב.

האם ארון הברית עשוי מעץ או מזהב?

דבר שני, בפרשה כתוב "ועשו ארון עצי שיטים", זה נראה כאילו עשו ארון פשוט מעץ. אתם יודעים כמה הארון הזה שווה? נדבר על המכסה שלו, על הכפורת. היום, עוד חודש-חודשיים יהיה פסח, רבנים יגידו לכם "תקנו תכשיט לאישה". אתה הולך לחנות, שם על המשקל שיש גרם זהב, אומרים לך אלפיים שקל. פה מדובר בכפורת זהב טהור בעובי טפח! שמונה סנטימטר עובי!

האורך הוא מטר עשרים וחמש על שבעים וחמש סנטימטר, וכל זה זהב טהור. כמה דבר כזה אמור לעלות? מיליונים! ויש עוד כרובים, וארגזים מצופים זהב, ולא ציפוי של ריסוס כמו היום, אלא חתיכת פלטה של זהב. ואיך קוראים לארון הזה? "ארון עצי שיטים". זה נשמע כזה בקטנה, כאילו כלום, כשזה בעצם שווה מיליארדים. מצד שני, מזבח הזהב עשוי מעץ ומצופה זהב, וקוראים לו "מזבח הזהב". למה ארון הברית נקרא על שם העץ – "ארון עצי שיטים"?

יש תירוץ אחד של ה"חפץ חיים": העץ בא ללמד אותנו שזה לא משנה מי אתה. גם אם אתה מרגיש שאתה "עץ", שאתה לא שווה כלום ואין לך ערך – תדע לך שגם אנשים כמוך יכולים לגדול ולהתעלות.

אנחנו מספרים תמיד על אותו אחד שהיה אצל הצר ניקולאי. חטפו אותו בתור ילד בן שלוש, והוא ידע רק להיות חייל שם ולצעוק, זה הכל.

כשהשתחרר בגיל חמישים, הוא בא לבית הכנסת ללמוד. אבל מה הוא ידע ללמוד? כולם היו צוחקים עליו, קוראים לו "היוון" (מלשון מתייוון, של היוונים). הילדים היו רצים אחריו וצועקים לו ככה. יום אחד הוא ישב בשיעור משניות, ובדיוק התחילו ללמוד דף היומי מסכת יבמות. הוא שומע מאחורה את כולם אומרים "יבם, יבם". הוא חשב שמקללים אותו "יוון, יוון".

הוא קם וצעק: "אין לכם מחילה! אני לא מוחל לכם!". אמרו לו: "מי דיבר אליך בכלל? אנחנו אומרים יבם!". הוא לא נרגע, עד שקם אחד ואמר לו: "יוון זה עם נון סופית, ויבם זה עם מ"ם סופית. מה, אתה לא יודע?". אמר להם: "אני לא יודע אותיות, מאיפה אני אדע מה זה מ"ם ומה זה נון? אני לא יודע כלום".

אמרו לו: "מה נעשה שתמחול לנו?". אמר להם: "תלמדו אותי אותיות, ואז אדע באמת מה זה יבם ומה זה יוון ואני אמחל לכם". וככה היה, הוא למד את האותיות א' ב'.

אומר ה"חפץ חיים": "אני הכרתי את הבן אדם הזה, וקראו לו הגאון מליפינצ'וק!". בגיל חמישים הוא התחיל ללמוד מאפס, וה"חפץ חיים" מעיד עליו שהוא נהיה גאון. לכן "ארון עצי שיטים" – אין דבר כזה שכן אדם יגיד "אני עץ, אין לי חשיבות". גם עץ יכול לצמוח ולגדול.

עץ צומח וגדל... זהב הוא דומם

ה"חפץ חיים" אמר עוד פירוש: עץ זה דבר שצומח. זהב הוא יקר, אבל הוא דומם, אין לו התקדמות. לימוד תורה חייב להיות כמו עץ – תצמח, תגדל, תעבוד. אין זמן של מנוחה, כל הזמן עוד עלייה ועוד עלייה.

סיפרו על ראש ישיבת "בית מתתיהו", הרב ברוך ויסבקר זצ"ל (נפטר כ"ג

שבט תשפ"ד). הבן שלו סיפר שהרב שטיינמן שאל אותו פעם: "תגיד לי, למה אבא שלך זכה למה שאחרים לא זוכים? אתה יודע כמה הוא מעמיד ראשי ישיבות? כמה הוא מעמיד אברכים רציניים? ממה הוא זכה?".

הוא אמר, אני אגיד לך למה: הוא אף פעם לא נח. אף פעם לא ראיתי אותו שהוא נח. הוא כל הזמן עובד. אני אגיד לך, אין בן אדם, איזה ראש ישיבה, איזה ר"מ, איזה מישהו שעובד שאתה יודע, נכון, בחוץ עובדים, אני מגיע הביתה לנוח.

אצלו חמותו הייתה בבית עשרות שנים. הוא אמר, "אתה יודע איזה כבוד הוא עשה לה?". זה כשבן אדם רוצה לבוא הביתה לנוח. ואתה יודע כמה אנשים שהיו מסכנים שהוא רומם אותם? לא היה לו זמן לנוח. הוא אומר, זה "ארון עצי שיטים". ארון עצי שיטים שכן אדם כל הזמן יעבוד.

זהב הוא דומם. עץ צומח וגדל דווקא מתוך הקשיים מסביב. הנסיונות והקשיים יראו לך עד כמה אתה יכול לצמוח, עד כמה אתה יכול לגדול. תיקח את הניסיון כקרח קפיצה לעוד עלייה. נכון שיש קשיים, אף אחד לא טוען שזה קל, אבל זה ייתן לך קרח קפיצה לעוד עלייה, שתמשיך עוד להתרומם – זה ארון עצי שיטים.

לא להתיימש מלהתפלל על כלל ישראל

התקשר אליי איזה יהודי אחד, אמר לי שהיה איזה כנס אצל הרב דב לנדא. הוא אמר: תפרסמו ותגידו בכל הקהילות שאנשים כבר התיימשו להתפלל*.

זהו, אנשים כבר התפללו בשבוע הראשון, בחודש הראשון, אמרו "אבינו מלכנו". עכשיו אנשים כבר נמאס להם, לא להגיד "אבינו מלכנו" ולא שום דבר. הוא אמר, תגיד לאנשים שלפחות יגידו פרק תהילים אחד בבוקר ופרק תהילים אחד בערב.

שלא יעבור על יהודי בלי תפילה אחת בבוקר ובלי תפילה אחת בערב, ותגיד להם שהם לא יודעים עד כמה זה משפיע על כלל ישראל. כך הוא אמר. כל פעולה קטנה, כל תפילה, שלא יעבור עלינו יום בלי תפילה לכלל ישראל.

להתפלל על המצב הרוחני של כלל ישראל

הייתה פה מודעה, אולי עוד נשארה פה, אולי מהגשם היא נפלה, שלפני שבועיים, היה כנס בבני ברק של "פגעי הטכנולוגיה".

שם מסופר שהרב צבי זילברברג, הוציא תיק שרק השנה לבד, יש אלפיים טרגדיות של משפחות, של בחורים שנעלמו, השם ירחם. הורים שהתגרשו, משפחות שנשרו, בחורי ישיבות שהיו ונעלמו. לא אחד.

עכשיו אתה תעשה חשבון: אלפיים לחלק לשלוש מאות שישים וחמש, יש לך כמעט כל יום איזה חמישה-שישה אנשים כאלו. כל יום! כמה צריכים להתפלל על בחורי הישיבות. כמה כל אחד צריך להתפלל על המצב הרוחני של עם ישראל! כמה המצב שלנו קשה מאוד.

זה מדובר עוד על אנשים ששלחו מכתבים, אנשים שעוד אכפת להם. לך תדע כמה אנשים שהלכו ונעלמו ואף אחד לא כתב שום מכתב זה נעלם.

כמה צריכים להתחזק. כל בן אדם חשב לעצמו: "לי זה לא מפריע, אני אעבור את זה" – זה לא עובר.

כל אחד מאיתנו חייב להתחזק, חייב להתפלל על כלל ישראל הרוחני. כמה נפילות, כמה אנשים כבר לא דתיים בכלל. בסדר, הוא בא לתפילה, אתה רואה אותו בבית כנסת אבל הוא כבר לא דתי בכלל. השם ירחם עלינו.

כמה צריכים באמת להתחזק, להתפלל על כלל ישראל, על המצב הרוחני שלנו.

והשם יעזרנו על דבר כבוד שמו, אמן ואמן.

* הדברים נאמרו בהקשר לתקופה של מלחמת חרבות ברזל, שהתנהלה לאחר הטבח הנורא בשמחת תורה תשפ"ד.

לְעֵיִרְיֵי נִשְׁמַת מוֹרְנוּ וּרְבֵנוּ הִרְהֵג מִרְדְּכֵי יוֹסֵף כְּהֵן זְצוּק"ל בֶּן רַחֵל ת.נ.צ.ב.ה.